

הריה"ג רבי איתמר חיים הכהן שליט"א
בני ברק, מחבר ספר אוצרות תימן

הזמנה לטעודת מילה

শמוֹאַל סִימָן פ' כתוב בשם ספר שרביט הזהב, דטוב לבטל מה שהמשם קורא על טעודה ברית מילה, כי אולי לא ילכו מטעמים המתהווים, ויהיה חס ושלום בכלל נידוי, עיין שם, עכ"ל:

וזהוּא על פי דברי רמ"א בהגהת שלחן, עורך שם סעיף י"ב, שכח ווזיל, כל מי שאינו אוכל בסעודה מילה, הרי כמנודה לשמים (תוספות פרק ערבי פסחים). ודוקא שנמצאו שם בני אדם מהוגנים. אבל אם נמצאו בני אדם שאינם מהוגנים, אין צורך לאכול שם (גם זה שם) עכ"ל:

ויהי אך יצוא יצאת ליין במקורות שצין הרב פתחי תשובה, ראיyi כי לא דק בלשניהם. כי הנה ספר שרביט הזהב שהזכיר, והוא ספר סוד ה', וסבירו שרביט הזהב, למהר"ר דוד לידא אב"ד אמר שטרדם. והוא לך לשונו שם בדף י"א סוף ע"א, כל מי שאינו אוכל בסעודה ברית מילה, הוּי כמנודה לשמים. וראיyi רבותי גאוני עולם שהיו מוחחים בשמשים הסובבים בתיהם בני ישראל ומודיעים מהם מזומנים לטעודה ברית מילה כנהוג, שלא להזמיןם, באמրם אולי לא ילכו לטעוד מה מהוגנים, שם מטעמים המתהווים, ויהיו חס ושלום בכלל נידוי, עכ"כ. וכן הוא הלשון בשוו"ת מקום שמוֹאַל שהזכיר, והוא למה"ד

שאלה על מה שראוינו כאן בארץינו הקדושה ת"ו אצל בני שאר קהילות ישראל, שמי שעשו טעודה מילה, איןנו מזמן את הקרואים (כתבתי כן דרך השאלה. כי הקרואים, היינו המזומנים לאכול שם, עיין רד"ק שמוֹאַל-ראשון א, ג. וכאן הכוונה לאותם שרצוינו שיבואו), רק מודיע על עצמם או על ידי שלוחיו, בכתב או בעל עצמו, זמן המילה ומקוםה. ונזהרים בזה, זمان מילתה וממקוםה. האם יש לנו לחוש לכך, על מאיד מאיד. האם יש לנו לחוש לכך, על כל פנים מצד חומרא, או מפני שייצא הדבר מפי גدولים. או דלמא יש לנו לאחו זמנה אבותינו בידינו, מזומנים את הקרואים בפירוש:

א

תשובה מנגג זה שאין מזומנים את הקרואים לטעודה המילה, אין לו זכר בדברי רבותינו ז"ל, לא במשנה ולא בתלמוד ואף לא במדרשים. גם כל הפוסקים אשר שמענו ונודע ומןיפים אנו חיים, ובכללים عمודי ההוראה אשר בית ישראל נכוון עליהם, לא זכרו זה. זולת מה שנמצא לחדר מרבית בתראי דבתראי, הלא הוא הרובفتحי תשובה בירורה דעת ההלכה מילה סימן רס"ה ס"ק י"ח, שכח ווזיל, עיין באර היטב של-מהרי"ט ז"ל מה שכתב לבן יצוה וכו'. ובתשובה מקום

שםואל מאלטונא והמברוג, בדף פ"ה כן כיצד ידעו שרצוינו של-בעל הסעודהшибאוו לסעוד אצלו. ואם תאמר שהרוו לשמשים להודיע להם, זה לא נזכר בדבריו כלל. ועיין לקמן אותה י"ב ד"ה ואמנם: **ונמצאו** דברי באර היטב ודברי שרביט הזהב עולמים בקנה אחד, שלא העלו על דעתם לבטל המנהג שמזמיןנים לשעודה המילה. אלא שיש חילוק קtan ביןיהם, דברי היטב כתוב כך רק למי שאינו דעתו לילך. ורבותיו של-שרביט הזהב מהו בשמשים שלא להזמין אותם בכלל גוננא, אפילו כשבועתם לילך, מחשש שהוא אולי לא ילכו מטעמים המתהווים. והרב לחם הפנים על שלחן ערוך שם, העלה דברי שרביט הזהב בזה"ל,ומי שאינו דעתו לילך על סעודה זו, יצוה לשמש שלא לקרוא אותו בתוך הקראוים, רק כתוב שמי יהא כמנודה וכור', ע"כ. וזה דברי באר היטב ממש:

מעתה דברי פתחי תשובה תמהויים מאד במא השכתב בשם שרביט הזהב, דטוב לבטל מה שהמש קורא לשעודה מילה. דלפי מה שנתבאר, רבותיו של-שרביט הזהב לא ביטלו כלל מנהג זה, רק היו חששימים לעצםם, ומהו בשמשים שלא יזמיןו אותם. עוד קשה לי מי דנקט פתחי תשובה בלשון טוב וכור', היכן מצא כזאת בדברי שרביט הזהב. אדרבה, הוא כתוב בהדייא שרבותיו היו מוחחים בשמשים וכור', ולא רק טוב וכור':

ובדוחק יש לומר דקוישיא אחת מיתרצת בחברותה. דפתחי תשובה גם כן הבין שרבותיו של-שרביט הזהב לא

שםואל מאלטונא והמברוג, בדף פ"ה ע"ד:

ובאר היטב של-מהרי"ט שהזכיר, הינו של-מה"ר יהודה טיקטין. ולאו הינו באר היטב המצו依 בזמנינו, שהוא של-מה"ר זכריה מנידל מבעלז. ולפי שбар היטב של-מהרי"ט היה מצוי בזמן, לא העתיק כל לשונו. וחיפשתי מעט, ומצאתי בכמה ספרים שהעתיקו לשונו, וזה הוא. לכן יצוה לשמש שלא לקרותו בתוך הקראוים אם אין דעתו לילך, כדי שלא יהיה חס ושלום בכלל מנודה, ע"כ: **ומלשון** זה מתבאר שבזמןם עדין היה המנהג פשוט גם בקהילותיהם להזמין הקראוים בפירוש, על כן הוצרך לומר שיצוה לשמש וכור'. אף גם זאת, לא ביטל המנהג שמזמיןיהם, רק כתוב שמי שאין דעתו לילך, יצוה לשמש שלא יקרא לו:

ובלשון הרוב שרביט הזהב, מפורש שה삼שים סובבים בתיהם בני ישראל ומודיעים בהדייא שהם מזמינים לשעודה ברית מילה כנהוג, אלא שרבותיו היו מוחחים בשמשים שלא להזמין:

ב

ומאי דקאמר הרוב שרביט הזהב שרבותיו היו מוחחים בשמשים שלא להזמין, משמע שהכוונה שלא יזמיןו אותם, דהיינו את רבותיו. אבל מה שהיו מזמיןיהם את שאר הקראוים, לא מהו בהם. והכי נמי מסתbara, دائ נימה דמהו בהם שלא להזמין את הקראוים כולם, אם

לא כתוב אלא שיש בזה קצת המכשול. וטעטעם זה שאסור לגנוב דעת הבריות, לענין'ד איכא למשדי ביתה נרגא. וכבר הארכתי בעניין זה בתשובה אחרת (שבט כהונת סימן א'), והוכחתني בריאות רבות דליתין בה, ושכנן המנהג פשוט בכל תפוצות ישראל. ואפשר דמשום הци לא העלו שאר פוטקים עניין זה כלל:

והרב עורך הלחן בירוחה דעה שם בסימן רס"ה סעיף ל"ז, אחד שהעתיק לשון רמ"א, כתוב זוזיל, ולכן יש נהוגים ל佐ות לשימוש שלא יקרה אותו לסעודה ברית מילה. אך עתה בעזה"ר אין חשש, ועל פי רוב ימצאו גם שאינם מהוגנים וכו', יעוז". הריש אפלו בזמןו היה המנהג פשוט אצלם להזמין לסעודה המילה, רק יש נהוגים ל佐ות לשימוש וכו'. וזה דומה לדברי הרב באר היטב (دلעיל אותן א' ד"ה ובאר). ומההשנית דברי הרב פתיחי תשובה שכחtab לבטל המנהג (בדלעיל התם ד"ה תשובה), משמעו שלא סבירא ליה הци. ודוחק לומר ששם על מה שכחtab ועל פי רוב ימצאו שם גם שאינם מהוגנים, דהוה ליה לאשמען עיקר דין:

ומפירוש כן בשוו"ת כתוב סופר חלק אבן העוז סימן כ"ב ד"ה אומר, שכחtab וז"ל, הזמן לסעודה מצוה כגון לסעודה ברית וכו', דבר מצוה יחשב, הגם שמוזמנים לרוחוקים שיבואו, יידוע לשניהם כי אין אפשר שיבואו, והוא רק לכבוד ולהيبة נודעת, זה בעצם כבוד המצווה, המצויה שיתכבדו מכובדים לכבוד המצווה, עכ"ל. הריש שהמנג' היה פשוט בזמןו

מהחו בשמשים אלא שלא יזמיןו אותם, אבל הניחום להזמין את שאר הקרואים. ומדנפשה כתוב פתיחי תשובה דלפי זה טוב לבטל המנהג למגרי, שלא להזמין את הקרואים כולם. ואגב שיטפה יהחס את כל הדברים לשרכית הזהב. ורצה להושיך בזה על דברי באר היטב שהזכיר לפניו כן, כי לא רק מי שאין דעתו לילך יזכה לשמש שלא לקרותו, אלא טוב שלא יזמיןו את הקרואים כולם. אך לא ביאר לנו כיצד ידעו שרצוינו של-בעל הסעודה שבבוao לסעודה אצלו:

ג

גם הרוב יעב"ץ במגדל עוז (בריכה עליונה נחל ט' ראש א' יאור י"ז סעיף ה') כתוב בזה"ל, לא יזמין מי שיודע בו שאינו בא אל הלחם, שאסור לגנוב דעת הבריות. וגם יש בו קצת ממש לנקרא לדבר מצוה ואין הולך, שהוא כמנודה לשמים, עכ"ל:
רלשין מה"ר צדוק הכהן מלובלין בספר הזכרונות סוף מצוות עשה ב', מי שאינו הולך לסעודה מצוה כמשמעותו, הוא כמנודה לשמים. ולפיכך יזהר מלבקש על הסעודה אדם שיודע בו שלא ילק, שלא יביאו לידי מכשול. ובלאו הци איכא גניבת דעת, ע"כ:

הרי מבואר דפשיטה فهو דרשאי להזמין את כל הקרואים, אפלו מי מהם שספק הוא אם יבואו, מלבד מי שיודע בו שלא יבוא. וגם בזה עיקר טעמו של-היעב"ץ הוא מפני שאסור לגנוב דעת הבריות. אבל מצד דהוי כמנודה לשמים,

ובמוקומו להזמין לסעודה המילה, וסבירא א' דף ש"ע ע"ב, ובספר חן טוב למהר"י בדיחי אחרי פרשת לך לך דף פ"ז, ואף על פי כן לא שמענו מי שנזהר לצוות שכתחתי בשבט כהונת סימן א' אותן ז' ד"ה גם. [ועיין עוד לקמן אותן כ"א ד"ה ואצין, בשםaben ישראלי, אגרות משה, מחתמת איזו סיבה, אינו הולך, מבלי שם חשש]:

במו כן ספר מגדל עוז להיעבר"ץ,
היה ידוע בתימן [כגון שתראת
למהר"ץ בתשוכותיו פועלות צדיק חלק
ב' סימן ר"ב וסימן ר"ג, שהעתיק משם
חילוקי דיןים לעניין מליה ופדיון הבן,
כמובואר בנהוה צדיק שם בסימן ר"ב אותן
אי', ואף על פי כן לא שמענו מי שנזהר
שלא להזמין מי שיודע בו שאינו בא כמו
שכתב:

רבן כתב מהר"ר עמרם קורח ז"ל בספר
surat taiman דף קל"ג ד"ה אמר, מזמן
קרוביו ושכניו אהבו ומודעיו, יעוז".
ובדור האחרון יש שהיו מזמינים בכתב,
ומפרשים ההזמנה בהדייא, כגון בזה"ל,
זמן מעלהו לסעודה מליה וכו'. ועיין
מה שנדפס בשמי בספר איש ימי נחלה
ב' דף רמ"ט הערכה א'. וכל הכתוב שם,
קיביתי מפי אבא מארי ז"ל:

ה

וכבר אמר האלחי מהר"ר שלום שבדי
זיע"א בשירתו המתחלה שמעתי
מפאתי תימן, לשכניו שימה ברוב גילה,
הזמןם לראות ברית מליה. ופשוט שאין
לדיק שלא הזמינים אלא למצות המילה
ולא לסעודה. ובפרט שאין רגילות להזמין
למצות המילה, אלא כל הרוצה בא

ליה דליך למחיש למידי. ועיין מה
שכתבתี้ בשבט כהונת סימן א' אותן ז' ד"ה
אמירה דכיא והמאור]:

ד

וממוציא דבר אתה למד, כי הרבה פתחי
תשובה שכחוב דעתם לבטל
המנוג שמוזמנים לסעודה המילה
(כלעיל אותן א' ד"ה תשובה), יחיד הוא
בדבר, ואין לו חבר. וכל האחرونים שבאו
אחריו וכתבו בדבריו, סמכו עליו ולא
עינו במקורותיו, שהם ספר שרביט הזhab
ושו"ת מקומם שמואל. ואילו עינו שם,
ספק גדול בעניין אם כולם היו מסכימים
עמו:

רלפי בספר פתחי תשובה מפורסם מאד,
ורבים הם הלומדים והמעיינים בו,
על כן הילכה הוראתו זו ונתקשתה לאט
לאט, עד שנעשתה כהלכה מפי הגבורה,
וכיום כמדומה נהוגים כן בכל קהילות
ישראל. ואבותינו הקדושים, שלא קיבלו
כל הבא לידם אלא אחורי דרישת וחקירה,
על כן אף בספר זה היה נפוץ גם בתימן,
לא נגררו אחריו כלל ועיקר, אלא אחזו
במנוג הפשט שמוזמנים את הקראים
בפירוש:

גם ספר בא רהיט של מהר"ט היה נפוץ
בתימן, וכן ספר סוד ה' עם שרביט
הזהב היה ידוע שם [כגון שתראת שנוצר
בעז חיים למהר"ץ מהדורא בתרא חלק

ו

ולגעה בקדש, הכי איתא בירושלמי פרק ב' דחנינה הלכה א' דאבואה אביו של-אלישע אחר, מגדולי ירושלם היה, וביום שבא לימול את אלישע, "קרא" לכל גдолו ירושלם והושיבן בבית אחד, ורבו אליעזר ורבו יהושע בבית אחר. מן דאכלון ושתונן, שرون מטפחין ומרקדין. אמר רבי אליעזר לרבי יהושע, עד דאיןון עסיקין בדידון, נעסוקナン בדידון, ושיבו ונתעסקו בדברי תורה וכור', יעוז'. והובא גם כן בתוספות שם דף ט"ז ע"א ד"ה שובו:

וכיווץ בזה איתא במדרש רות ורבה פרשה ו' על פסוק לני הלילה, ובקהלת רבה פרשה ז' על פסוק טוב אחרית דבר מראשו. ולשון מהר"י וננה בפיוoso פעמוני זהב על מסכת אבות פרק ד' משנה כ"ה ד"ה ואם אמר, דף קכ"ג, שכ شامل אותו אביו, קרא לכל בני המדינה, וזמין אותם לשמה בסעודת זה התינוק וכור', יעוז':

[**וזה** דאיתא בכבא מציעא דף פ"ז ע"א, אותו היום שגמל אברהם את יצחק בנו עשה סעודת גדולה וכור' הילך "זזימן" כל גдолו הדור וכו' (ובמדרש תנחותמא פרשת תולדות זאת ג', מפורש שזימנים לאוთה סעודת. וכן הוא בהקדמת הזזה הקדוש דף י' ע"ב), לא מיiri בסעודה המילאה, אלא בסעודה שעשה אברהם ביום שנגמר יצחק מחלב amo, כמפורט בלשון הגמרא שהבאנו, וכמו שכתבו המפרשים

עצמם, ואחרי המילה הולך בדרך. ובשבת שהעם פנוים, כמעט כל בני הקהילה היו באים מעצם, ואחרי המילה הולכים לבתייהם, כמו ששמעתי מפי אבא מארי זצ"ל, וכן כתוב בסערת תימן דף קל"ד ד"ה כתהיה:

אבל אין לומר דמחמת לחץ המשקל נקט לראות ברית מילה. שהרי היה יכול לומר לسعد בבית מילה, וכיוצא בזה. אלא נקט העיר, שהיא עצם מצות המילאה, והסעודה אינה אלא טפילה לה: **וזהיח** אפשר לומר דנקט הци לכולו כשabei הבן עני, שאז כל אחד מהקרים היה מביא את סעודתו מביתו, עיין סערת תימן דף קל"ג ד"ה אם. אלא שנייני יודע אם היה המנהג כך בזמנו ובמקומו של-מהר"ש שבז. מה גם דמסתברא כי שירה זו חיבור מהר"ש שבז לכבד מצות מילה שעשה אחד מנכבדי דורו (כמו רבים משיריו ושירותיו). וכן נראה מלשונו בפתחת השירה הזאת, שמעתי מפתאי תימן, קול ידיד קיים ברית נאמן), ומסתמא אותו אדם שעיר היה. ושם משום הци נקט לשכניו שימוש ברוב גילה, דהיינו שימושם בשימוח אותם בסעודה מכובדת:

עוד מצאתי למהר"ש שבז בתקלאל כתיבת יד קדשו, שהעללה בסדר המילאה פיווט שחיבר על סדר אבג"ד, ומתחילה אל מרומים על תהילה. ובאות ע' כתוב, יברך זה הנימול, ועם זה הנגשיט, מזומנים מאתמול לעשות רצון יוצרנו:

ספר, דהוה ליה למימר ויקרא יתרו לאחרו ולזקני ישראל לאכל לחם, ואיך באו לאכול בלי קריאה. ותירץ שסעודה זו הייתה סעודת המילה שליתרו, כמו שכותב הרמב"ן. ולא היה יכול יתרו לקרוא להם, שמא לא יוכלו לבוא והוא כלל נידי, אלא הם באו לסעודה בלי קריאה, יעוז. וכן כתבו בספר בדבר יהודה (וורטההיימר) שם דף ק"י, ובספר ברכת אברהם (אלברט) שם אות ח'. וכן כתוב בקצרה בספר דברי מאיר (מנדרסון) שם דף צ"ב ע"ב. ועיין בספר פרדס מנחים גפן) שם דף ע"ט ע"ב:

ודבריהם תמהים, כי בודאי בזמןם היו מזמינים לסעודה המילה. ודברי רבותינו ז"ל שהבאתי לעיל (אות ר' ד"ה ולמעלה), הוו תיבותיהם. ובפרט שהמנוג היה משתלשל והולך כך בכל קהילות ישראל כדעליל, ואם כן בודאי כך היה המנוג מאז ומעולם. ומה שהקשו דהוה ליה למימר ויקרא יתרו וכו', והיינו כಗון דכתיב (בראשית לא, נד) ויזבח יעקב זבח בהר ויקרא לאחיו לאכל לחם ויאכלו לחם. כבר תירצו המפרשים באופנים אחרים, כగון הרוב חתום הספר הנזכר לעיל:

ד"ה ונוראות:

וחרב אוrh החיים שם תירץ שנתחכם יתרו לזכוח שלמים ורכבים, וזה היה לו לאות כי מזמין הוא גודלי ישראל לאכול על שולחנו. ולזה לא אמר הכתוב ויקרא וגוי, אלא ויבוא וגוי, פירוש מעצםם באו, כי עושים מוכחים ההזמנה, כדי שלא יבואו קדשים לידי נותר. וכיידוחו ובאו מעצםם, ולא הטריחו

על פסוק (בראשית כא, ח) ויגדל הילד ויגמל וייש אברם משתה גדול ביום הגמל את יצחק:

ראף כי יש שרמזו במאמר דכתיב ביום הגמל, ביום ה"ג מל את יצחק, דהינו שעשה סעודת ביום השmini כמנין ה"ג, ומכאן מצאו סמך לסעודה המילה, כיעוין בתוספות שבת דף ק"ל ע"א ד"ה שיש ארכי, ובבית יוסף יורה דעתה סימן רש"ה, ובתורה שלימה בבראשית שם הערכה נ"ז. מכל מקום בוגרמא התם לא מירוי בסעודה זו. ועיין פירוש רבינו בחיי שם, שהיתה סעודה זו במקום סעודת המילה. ולשון חמאת החמדה שם, ביום הגמל, ה' ג', שמנottaימי המילה. שתי סעודות עשה, במילתו ויום הגמלו, ע"כ. ואין כאן מקום להאריך בזה:] :

ברם לקושטא דמילתא אין מכל זה סתירה לדברי האומרים שלא להזמין לסעודה המילה, דאיןנו נמי מודע לשדי, ולא כתבו כן אלא דרך זהירות וחומרה, לפי סברתם שיש בזה חשש:

ז

ונזראות נפלatoi בראותי כי יש שסבירו שמנוג זה שלא להזמין לסעודה המילה, מנהג קדום הוא בישראל, עוד בצעת ישראל ממצרים. שכן בספר בית ישראל (טוייסיג) פרשת יתרו על פסוק (שמות יח, יב) ויקח יתרו חותן משה עליה וזכהים לאלהים, ויבוא אהרן וכל זקני ישראל לאכל לחם עם חותן משה לפניו האלים, הביא קושיות הרוב חתום

ל'זהominim, יעוז". ומדובר הרא"א בן הראמ"ס שם מתבאר שבאו מעצמם דרכן כortho ברית:

וביזצא בזה מאי דכתיב (מלכימ"א א, ט) ויזבח אדניאו צאן וגוי ויקרא את כל אחיו וגוי. כי לפי שהיה מתנשא לאמר אני אלוק, הוווצרך הכתוב לומר שהזהominim בפירוש. ועוד, מפניהם שעתיד לומר אחרי זה (שם י) ואת נתן הנביא וגוי ואת שלמה אחיו לא קרא. ויבן יותר לפי מה שכתו המפרשים על פסוק (שם יט) ויקרא לכל בני המלך וגוי, ועל פסוק (שם כו) ול依 אני עבדך וגוי לא קרא, יעוז". ואין להאריך בזה כאן:

ואולי לא כתבו כן בית ישראל ודעמה, אלא דרך דרוש וחידוד. ואמנם בספר במדבר יהודה ובספר דברי מאיר נזהרו וכתו זאת דרך רמז, כיעוין שם:

ח

וראו לנו לחזור אם מנהג חדש זה שלא להזמין לסעודה המילה, יודו לו הפויסקים. והנה מקור דברי רמ"א אשר עליהם נוסד המנהג הזה, הוא בפירוש רשב"ם ובתוספות פרק עברי פסחים (פסחים דף קי"ד ע"א ד"ה ואין), כמבואר בדברי רמ"א עצמו בדרכי משה שם אותן י"ב. אלא שהמרושים בהגהת רמ"א, ציין רק לתוספות. והיינו, דעתא בגמרא הותם (דף קי"ג ע"ב) שבעה מנודין לשמיים (נ"א, כמנודין לשמיים. ועיין לקמן אותן ט' ד"ה ובפרט, ואות י"ז ד"ה ולפי), אלו הן, מי (כך היא גירסת עין יעקב ורוב כל הספרים

הכתב לומר שהזominim בפירוש, אף שכבר הרמ"ס שם מתבאר שבאו מעצמם דרכן אדיבות וכבוד ליתרתו, יעוז":

ובלאו הכי יש לומר כי יתרו הזominim לאכול לחם, אלא שדרך המקרא לקצר ולא לפרט כל מה שאירע, כדיוע מדברי גדולי המפרשים במקומות רבים. והכי פשוטא ליה להר"י אברבנאל, שכחב וז"ל, שבאו אל האל משה, כי שם היו קרואים לאכול לחם וכו', יעוז". וכיוצא בזה כתוב ורבינו יוסף בכור שור, קראם בזה שכתוב רביינו יוסף בכור שור, קראם בזבח. ומה ששם היה, כי עמו [הינו בביתו] נתאסן, יעוז":

ומה שכתו שהיה זה באהל משה, כן כתוב גם רשב"ם, ומה שלא הוווצרך להזכיר [שבא עמם לאכול], כי האهل שלו הוא, ע"כ. וכן כתוב הראב"ע. ויש יסוד לכך מדברי חז"ל במקילתא (והובאו בפירוש רש"י) ויבוא אהרן וכל זקני ישראל וגוי, ומה שהיכן הlk וגו'. אלא מלמד שהיה עומד ומשמש עליהם, ע"כ. וכן הוא בתרגום המיויחס ליוונתן בן עוזיאל. ועיין גمرا סוף ברכות, ומהרשות"א שם ד"ה והלא. ובודאי לא היה עומד ומשמש אלא מפני שהוא בעל הבית:

ולפי כל התירוצים, בין המיעין מדויע גבי יעקב כתיב ויקרא לאחיו לאכל לחם, כי הכוונה שקרוא לאחוביו שעם לבן כמו שפיריש רש"י, וכיוצא בזה בתרגומים (כמו שפיריש רש"י, וכיוצא בזה בתרגום המיויחס ליוונתן בן עוזיאל), אי נמי לאחיו לבן (כמו שכתב הרמ"ס שם בפסוק מ"ו). ולפי שמתהילה רדףו אחרי יעקב, הוווצרך

ה'. ומצינו גם כן לשון חברות מצויה דמיiri בסעודה מצויה, כגון בסנהדרין דף ע' ע"א, אבל בחברות מצויה, יעו"ש. ורכינו חנナル בפסחים שם פירש, בחברות מצויה, כגון קידוש וכיוצא בו, ע"כ. וקידוש דנקט, הינו סעודה שהיו עושים בקידוש החודש, ואcum"ל:

רלא אנחנונו לעיני רבודת קמאי אשר מפייהם אנו חיים, מהו עניין מונדים לשמיים שאמרו ברבירותא, ומדוע אמרו כן דוקא בשבועה ושמונה אלו. ועוד יש ברבירותא הזאת כמה הרהורי דברים, והרי היא בספר החתום. באופן שאמ כה נאמר, יכול המעיין לדוחות כך וכך. ואם כה נאמר, יכול המעיין לדוחות כך וכך:

על כל פנים, אני העיר אתנה לה לאי, לרגל המלאכה אשר לפני, לעין ולدون בדברי יש אומרים שבסוף הברירותא, שהם היסוד לנדון דין. ובדרך אגב יתבארו קצר דברי תנא קמא. והכל לפי פשט לשון הברירותא. ויודע אני כי במקצת פרטיהם יכול המעיין לומר שאין הדברים מוכראים, כי יבין דברי הברירותא וטעמה באופנים אחרים. ברם אין זאת אלא בדברים צדדיים שאעמוד עליהם אבל גרא. אבל עיקרי הדברים אשר עליהם אייסד מנהגינו, הרי הם כראוי מזקם, כפי שיראה המעיין:

ט

והנרא לענ"ד פשוט וברור, שלא אמרין דהוי כמנודה לשם, אלא מי שנמצא כבר במקום סעודה

ורובותא קמאי. ובגמרה לפני הגירושא, יהוד שאין לו אשה, ושיש לו אשה ואין לו בניים,ומי שיש לו בניים ואין מגדלן למלמד תורה,ומי שאין לו תפילין בראשו ותפילין בזרועו, וציצית בגדיו, ומזוזה בפתחו, והמנוע מנעלים מרגליו. ויש אומרים אף מי שאין מיסב בחברות של-מצויה, ע"כ:

ונירמת התוספות שם, ואין מיסב בסעודה מצויה. ופירשו זו"ל, הינו סעודה מילה, דאמר במדרש דניזול מדינה של-גיהנם [בפסקין התוספות שם אוות ד"ש, הנהנה מסעודה של-מצויה, ניזול מדינה של-גיהנם, ע"כ. ומhabar דלאו דוקא סעדת מילה, אלא כל סעודה מצויה]. וסעודה נישואין בת"ח [בפסקין התוספות שם אוות ש"ה הגירושא, בת תלמיד חכם לתלמיד חכם. ונתוספות אשר בעין יעקב, בתלמידי חכמים, ולא נהירא], ובת כהן לכהן. ודוקא שיש שם בניי אדם מהוגנין. כדאמרין בזה בורר (סנהדרין דף כ"ג ע"א) נקי הדעת שבירושים לא היו מסובין בסעודה אלא אם כן יודעין מי מיסב עמהם, עכ"ל:

גם רשב"ם שם פירש כן, אף דגיריס בגירושא שלפניו זו"ל, בחברות מצויה, כגון משתה של-ברית מילה, או בת כהן לכהן, ע"כ. ופירש כן משום דנקט תנא לשון הסיבה, דשייך בסעודה, לפי שדרכו היה להסביר בשעת הסעודה, כדמותה בכמה דוכתי, כגון בברכות דף מ"ב ע"א, ועין עוד שו"ת פועלת צדיק למהרי"ץ חלק ב' סימן לר"ב, ומה שכחתבי בספר הקטן מתנות כהונה (הנדפס בסוף ספר אוצרות תימן) סימן

دلاء מירוי אלא כשאין סיבה לדבר. מה גם שగירושת כמנודין, נראה שהיא העיקר, שהרי כך היא גירושת רוב כל הספרים ורבותה קמאי, כגון הלכות גדולות (הלכות סופרים אמצע סימן ע"ה), ועין יעקב, ומונורת המאור למהר"י אבוחב ריש פרק כ"ד ופרק קס"ז, ומדרש הביאור פרשת ויצא דף קס"ז, ובית יוסף אורח חיים סימן כ"ד. וכך היא גירושת רמ"א בהגחת שלחן ערוץ יורה דעתה סימן רס"ה סעיף י"ב, אשר עליה נוסד כל העניין זהה, וככלעיל אותן א' ד"ה והוא. וכך היה גירושתו בגמרה, כمفorsch בדבריו שבדרכי משה שם אותן י"ב. ועין לקמן אותן י"ז ד"ה ולפי. וכך היא הגירסה ברוב ההצעקים של-פרק ריבינו הקדוש, עיין למן אותן י"ט:

והבי נמי מסתברא, דהא חד מיניהם הוא המונע מנעלים מוגליין, שאיןطعم מספיק לומר שהוא מונודה לשמים ממש. [וידוע אני מה שביארו בזה בכמה ספרים, אלא שדבריהם דחוקים לענ"ד]. אלא כדפירוש הרב עיון יעקב על עין יעקב שם, דהוי כמנודה שאסור בנטילת הסנדל, יעוז. ועין רד"ק על פסוק (ישעהנו, ג) ואל אמר בן הנכר וגוי הבדל יבדילני י"י וגוי:

י'

ריש ללמדך כן מן השבועה אשר מנה תנא קמא, דבכללהו לא מירוי בכל גוננה. כמו שכתבו התוספות שם ד"ה ואין, על השני שהוא מי שיש לוasha

המילה, ואיינו מיסב עם כולם. אי נמי בא לסתודה ואיינו אוכל עמהם. דבזה נראה כמלול וbez במצווה, הלכך הרי הוא כמנודה לשמים. וכן נראה משלו רמ"א ז"ל דנקט כל מי שאינו אוכל וכו'. ומאי דנקט תנא מי שאינו מיסב וכו', הינו משום שדרבן היה להסביר בשעת הסעודה, וככלעיל אותן ח' ד"ה גם. ובכלי האי גוננא שכבר נמצא שם, כתבו התוספות שם אין שם בני אדם מהוגניין, רשאי שלא להסביר עמם. אבל מי שהזמיןוהו לסתודה ולא בא כלל, מחמת איזו סיבה, אפילו סיבה קלה שלא חשיבא אונס, דבזה אינו נראה כמלול וbez במצווה, ליכא למימר דהו כמנודה לשמים חס ושלום. ואפילו בא ואיינו אוכל עמהם מחמת איזו סיבה שתהיה, מסתברא שאינו בכלל זה:

ואי לא תימה הכל, אלא כפשת לשון התנא, נמצא שכל מי ששומע כי יש סעודת מילה באיזה מקום, ויודע שבעל הבית רוצה בבוואר שמה, ובפרט אם הוא מן השיעיכים לסתודה (עין הגהה רמ"א באורח חיים סימן תקנ"א סעיף י', ושאר אחרונים שם), הנה אם לא ילך וישב שם, הרי הוא כמנודה לשמים (שהרי התנא לא תלה הדבר בהזמנת בעל הבית. ועין לקמן אותן י"ב ד"ה ואפילו). וזה לא יתרכן. אלא ודאי העיקר כמו שכתבנו, דמיירי דוקא באופן שנראה כמלול וbez במצווה:

ובפרט לפי הספרים דגרסי כמנודין לשמים, בכא"ף הדמיון, ואין מונודין לשמים ממש. נמצא דלא חמيري כולי האי, ושפירות איכה למימר בשופי,

בזרועו, תרתי נינחו (כדלקמן התם ד"ה בפיו), פשיטה שאין מקום לפירוש זה. ומצד ארכיות הלשון בראשו, בזרועו, עין
לקמן ד"ה ולענין]:

ומתחלת לשון התוספות שהזכירו
גם וציצית בגדיו, משמע
כתבו כל זה גם על תפילין וגם על
ציצית. וכן הבינו רבים מן האחרונים.
אבל משאר לשון התוספות, משמע שלא
דיברו אלא בתפליין. הילך נראה שצריך
למחוק מדבריהם, תיבות וציצית בגדיו.
ואכן בתוספות אשר בעין יעקב הגירסאות,
ומי שאין לו תפילין וכו', מيري ביש לו
וכו. וכן משמע בפסק התוספות שם אמר
וכו:

ש"ג:

ונראה כי בין מין דברי התוספות
(אי נמי כך הייתה גירסתו
בדבריהם וכදלעיל), שהרי כתב בבית
יוסף אורח חיים סימן כ"ד ז"ל, ובפרק
ערבי פסחים תננו רבנן שבעה כמנודין
לשימים, חד מיניהם מי שאין לו ציצית
בגדיו וכו'. ונראה לי דהינו דוקאCSI
לו בגדי של ארבע כנפות, ואני בו ציצית
[ולובשו כך], ע"כ. ולא הזכיר מדברי
התוספות כלום, משמע שהבין שלא דברו
אלא בתפליין. ולא עוד אלא שכתב לעיל
מינה, בשם המרדכי משם תוספות שנז'
(וכן הוא בתוספות עריכין דף ב' ע"ב ד"ה
הכל חיבור בציצית, ותוספות ישנים שבת
דף ל"ב סוף ע"ב), דברים שאינם בעליים
בקנה אחד עם דברי התוספות כאן אם
יונה שדברו גם בציצית, כמו שיראה
המעיין שם:

ואין לו בניים, ז"ל, נואה דוקא על ידי
פשיעתו, שאינו מתעסק בפריה ורבייה,
דומיא דאחרני, ע"כ. הרי דפשיטה להו
דcoolho מيري דוקא בפשיעה. ומה שכתבו
שאינו מתעסק בפריה ורבייה, אותו לאפוקי
מי שמתעסק בכך, ולא נתרך בפרי בטן,
שאינו בכלל זה. וכן מוכח לפי גירסת
ריבינו חננאל, מי שיש לו אשה ואין לו
בניים ואני נושא אשה אחרת. וכן ליריסט
ספרים אחרים, מי שיש לו אשה ואין לו
בניים (מנה) ואני מגרשה, וכן הוא בעין
יעקב, ובמנורת המאור למהר"י אבוחב
ריש פרק קכ"ד ובפרק קס"ז. ועיין בפירוש
הר"י על עין יעקב ד"ה ואני:

ולפיכך סיימו התוספות וכתבו על
הרבייעי ועל החמישי ז"ל,
ומי שאין לו תפילין בראשו ובזרועו,
וציצית בגדיו, מيري בשיש לו ואני
מניחן. אי נמי אפילו אין לו, יש להזוז
ולהביא עצמו לידי חיוב וכו', יע"ש.
ולפי זה, מי שאין לו, אי נמי חיזור אחריהם
ולא מצא, אני בכלל זה:

[**שׁוֹב** ראיתי למהר"י ח' בבן יהודע שם
ד"ה תפליין, שביאר דמה
שהאריך התנא ואמר מי שאין לו תפליין
בראשו ותפליין בזרועו, ולא אמר רקไซור
מי שאין לו תפליין, היינו לאפוקי אי אית
ליה חד מיניהם דלא הווי מנודה, עכ"ד.
ומלבד שדבריו היפך משמעות לשון
התוספות, עוד צריך לדעת טעמא Mai
בחדר מיניהם לא הווי מנודה. ועיין לקמן
אות י"ח ד"ה וטעם. ואלי בא דהסוברים
דמי שאין לו תפליין בראשו ותפליין

ולא הוצרכו התוספות לדון אל' בעניין בידו לישא אשה ואינו נושא. אבל מי שאין בידו לישא אשה, מהמת איזו סיבה, לא נכנס בכלל זה:

וחשליishi, מי שיש לו בניים ואין מגдалן לתלמוד תורה, מירוי דוקא למי שיכל לגדר לתלמוד תורה בעצמו או על ידי אחרים. אבל בלאו הכל, אין בו כלל זה:

וחששי, מי שאין לו מזווהה בפתחו, מירוי דוקא למי שביתו חייב במזווהה ואינו קובל מזווהה בפתחו. אבל אם ביתו פטור מן המזווהה, אין בו כלל זה. אי נמי אפילו ביתו חייב במזווהה, וכגון בחוץ הארץ לשיש מקומות שלא היו קובעים מזווהה בפתח היוצא לרחוב, כיוון שהדבר ברור שהගויים יגנבו אותה, עיין נהר מצרים דף ק"ב ע"ב, וענין יצחק על שלחן ערוך המקוצר סימן קס"ז אותן ר', ומה שכחתתי בהערה על ספר ארדי לבנון למהר"ח סנואני ענף מזווהה דף ק"כ. אמנם מי שאין לו בית כלל, פשיטה שאינו בכלל זה. וזה שדקדק התנה ונתקט מי שאין לו מזווהה בפתחו, دمشמע שיש לו פתח. שוב ראייתי למהר"ח בן יהודע שם, שדקדק מאריכות לשון התנה מזווהה בפתחו, ולא נתקט מזווהה סתם, דאיתא לאפוקי דר' לפוקי דר' בבית שלגוי וכור', יעוז". ולפי מה שביארנו, אין צורך בכך, אף שהדברים נכונים מצד שהדברים נכונים מצד עצםם:

וחשביעי, המונע מנעלים מרגליים, מירוי שיש לו מנעלים, ואיןנו נועל אותן. אי נמי יש בידו לקנות מנעלים, ואינו קונה. וזהו דנקט תנא לשון

תפילין, כדי לפרש אופן הפשיעה. אבל לעניין ציצית, מילתא דפשיטה היא דמייר במי שלובש בגין החיב בציצית ואני מטייל בו ציצית, וכדפירים מREN בבית יוסף. ונסמכו גם כן על לשון התנא דנקט שאין לו ציצית בגדיו, دمشמע שלובש בגין החיב בציצית ואני מטייל בו ציצית. אבל אם אין לו בגין החיב בציצית, אף שראוי להביא עצמו לידי חיבור כדיוע, קשה לומר שהיה כמנודה לשמים אם לא מביא עצמו לידי חיבור. [שוב ראייתי למהר"ח בן יהודע שם, שדקדק מאריכות לשון התנה ציצית בגדיו ולא נתקט ציצית סתם, דאיתא לאפוקי טלית שאולה וכו', יעוז". ולפי מה שביארנו, אין צורך בכך, אף שהדברים נכונים מצד עצםם]:

ולעגין תפילין, יש לדון בדברי התוספות, דהא חובת הגוף היא בכל גוונה. וזהו דנקט תנאומי שאין לו תפילין בראשו ותפילין בזרעו. וגירושת רבינו חננאל,ומי שאינו לובש תפילין,ומי שאין לו ציצית בטליתו. וכבר עמדנו על זה כמה רבוותא, כגון מהרש"א שם, וש"ת אגרות משה אורח חיים חלק ד' סימן ד'. ואין כאן מקום להאריך. ולפי זה, לא יצא מכלל המנודין אלא אם כן אין בידו להציג תפילין אפילו בהשלה:

בשארך לנו הראשון וחשליש וחששי וחשבי, שעדיין לא נתפרש במא依 קא מירוי תנא. ועל פי דרכם של-תוספות, יש לפרש דהראשון שהוא מי שאין לו אשה, מירוי דוקא למי שיש

יא

ולבאורה יש להביא עוד ראייה זהה, مما שכתב הרב חמדה ימים, הובאו דבריו בעז חיים למהרי"ץ חלק א' סדר הנהגא ערבע שבת סעיף י"ב דף צ"ה ע"ב זוזל, ואמרו על אחד מהחסידים שהיה סנדק בערב שבת, ולא רצה לילכת לסעודה מפני שכבר היו שם עשרה זולתו, ע"כ. וטעמו כדי שיוכל לאכול סעודת שבת לתיאנון, כמבואר שם לעיל מינה:

ותשלום לשון הרב חמדה ימים (ובדףו שלפניו הוא בדף ל"ז ע"א) ומכאן ידין קל וחומר הלהוט אחר גורונו, אמר, אם לדבר מצוה החמירו באפשר לעשות על ידי אחרים, כל שכן שיש להזהר בקביעות סעודת הרשות, מפני כבודה של שבת וכו', יע"ש:

ואותו חסיד השזיר, נראה שהוא מהר"ש מלובליין, וכפי שהביא תלמידו הרב שני לוחות הברית בתחלית ענייני שבת ד"ה במסכת גיטין, והביאו דבריו כמה מרובנן בתראי, ובכללם הרוב מגן אברהם סימן רמ"ט ס"ק ו', יע"ש:

וצrisk לדעת הירך לא חש אותו חסיד להיות כמנודה לשם חס ושלום. ומאיaicפת ליה במאי דאפשר לעשות הסעודה על ידי אחרים, הלא הוא עצמו אינו מיסב בה. אלא ודאי דכל שיש לו סיבה להימנע מהסביר שם, אינו בכלל זה. ומסתברא שאין חולק בין סיבה כזו שהיא לאותו חסיד, לשאר סיבות דעתם. וממילא כך היא דעת שני לוחות

המנוע מנעלים מרגלו, ולא נקט מי שאין מנעלים ברגלו (כగירוש מדרש הביאור בפרש ויצא דף קס"ד, ומגעל ברגלו. ועיין לקמן אות י"ט ד"ה ויש, וד"ה ובמהדורא, וד"ה בשלהי, וד"ה שוב), אי נמי המהלך ייחף (כגירושת רביינו חננא). ואפשר שלא כתוב זאת אלא דרך ביאור). דאיתא לאפוקי מי שאין בידו לקנות מנעלים, שאינו בכלל זה. [שוב ראיתי כן למהרי"ץ בין יהודיע שם, דמאי דנקט תנא לשון מונע, ר"ל דאין לו אונס אלא הוא המונע]. ואפילו יש לו מנעלים, ומהמת איזו סיבה אינו נועל אותן, לא נכנס בכלל זה. וכגון מה שכתבו האחרונים שם הולך ייחף משום תשובה, לית לנו בה, עיין באර היטב אורח חיים סימן ב' ס"ק ז', ומשנה ברורה שם ס"ק י"ד, ואמונת השם פרק ו' דף מ"ט. וזה ATI שפיר אפילו לגירושת רביינו חננא ולגירוש מדרש הביאור. ובעניין הזה השביעי, היה ראוי להרחיב בכמה צדדים, אלא שאין כאן מקום לכך:

מעתה גם מה שסימנה הברייטה, ויש אומרים אף מי שאין מיסב בחבורה של מצוה, מيري דוקא למי שיכול להסביר שם ואינו מיסב. אבל אם מהמת איזו סיבה אינו מיסב שם, אינו בכלל זה וכמו שכתבEAR:

ואולי מה שכתבו התוספות ודוקא שיש שם בני אדם מהוגנים וכו', כدلעיל אותן ח' ד"ה וגירושת, נתכוונו בזה להשלים ביורום דכולהו מيري דוקא בפשיעה. דבעניין זה, דוקא כשית שם בני אדם מהוגנים. ואם לאו, אינו בכלל זה. והוא הדין לסייעות אחרות:

הברית ומגן אברהם ושאר אחרים שהביבאו ענין זה, ולא העירו מצד דהוי כמנודה לשמים חס ושלום:

הברית ומגן אברהם ושאר אחרים מהם מי שאינו נהנה מסעודת מצוה וכו', יעו"ש. ולשונו צריך תיקון, כי ענין זה אינו אחד מן השבעה, אלא תוספת יש אומרים. ועיין למן אותן אותן י"ח ד"ה ומחר"י:

יב

ואפילו אם תמצא לומר דמי שאינו מיסב בסעודת מצוה בכל גונא הוי כמנודה לשמים, אכן לא ידענא מה הועילו חכמים בתקנות שלא להזמין הקרואים לסעודת המילה בהדריא, אלא רק להודיעו להם שיש מילה בזמן פלוני ובמקום פלוני. הלא כיון שהם כבר יודעים שיש שם סעודת מילה, ובמגינים שרצוינו של-בעל הסעודהшибו או לאכול עמהם, שעלה כן הודיעו להם, ובפרט אם הם מזשיכים לסעודה, הנה מי מהם שלא יבואו, הרי הוא בכלל מי שאינו מיסב בסעודת מצוה. ועיין לעיל אותן ט' ד"ה וואי:

ואמנם בדברי שרביט הזהב ודעתימה המובאים לעיל אותן א' ואות ג', לא נזכר אלא שלא להזמין, וכיוצא בוזה. ולא כתבו להודיע זמן המילה ומקומה, משמעו שלא ניחא להו בהכי. ודברי הרוב אור החיים דלעיל אותן ד' ד"ה והרב, מתברר שאפלו ומז בעלמא חשיב כהזמןנה, כל שכן הודיעה. ברם קושטא דמלחתא כדקארן לעיל אותן ט', הלכך שפיר יאות להזמין כל הקרואים בהדריא:

ודוחק לומר שבעל הבית לא הזמין לאותו חסיד בהדריא. דמדנקטו ולא רצה לילך וכו', ממשע שהזמין אותו, ואעפ"כ לא רצה לילך. שאם לא הזמין אותו כלל, בודאי לא ילך עצמוו, ולא שייך לומר ולא רצה לילך. ובפרט שכמדומה מנהגם היה לעשות את המילה בבית הכנסת, ואת הסעודה בבית אבי הבן:
וליבא למייר דסבירהליה דכל שיש שם עשרה זולתו,תו לא הוי כמנודה לשמים, שאין לזה אפלו רמז בדברי רבותינו ז"ל. אלא מה שאמר שכבר היו שם עשרה זולתו, אין זה אלא מצד עצם הסעודה, שכתב רמ"א בהגהה שם שנגנו לקחת מניין לסעודת מילה, יעו"ש:
ושמא יש לדוחות דשאני התם דלשיטתו מדינה לא יאכלו אז אלא עשרה ולא יותר, כמבואר בשני לוחות הברית ושאר אחרים הנזכרים לעיל ד"ה ואותו. ומילא דין זה דוחה הא אמרין דמי שאינו מיסב בסעודת מצוה הוי כמנודה לשמים:

רישוב זכיתי ומצאתי כן בספר פסקי מהר"ש מלובלין עצמו (ברוקלין, ה/תשמ"ח) סימן ט"ז וז"ל, יזהר שלא לאכול בערב שבת בסעודה גדולה אפלו בסעודת מצוה. שאם במצוות עשה דאוריתא אמרו העמידו דבריהם וכו', כל שכן במקום אכילת מצוה, שאינו דאוריתא אלא חובת מצוה בלבד, והוא

יעוד, שאפילו לשיטתם שהדבר תלוי בהזמנה, הלא בודאי אין בעל הבית חף אלא בטובת קרוואי, ולא ברעתם לגורום להם להיות כמנודין לשם, חס ושלום. ואם כן צריך לומר שכשהוא מזמין אותם, אין כוונתו שתחול ההזמנה אלא על מי שיבוא דוקא:

ולפי גירסה זו ופירושה, לא אמרו כן אלא גבי תלמיד חכם, ולא בשאר אינשי. ומשמע דהינו טעמא, שאם התלמיד חכם לא יסב בסעודת מצוה, לא יהיה מי שידבר שם דברי תורה. ונמצא דכשodium שיש שם מי שידבר דברי תורה, ליתلن בה:

אלא שהרשב"ץ עצמו העתיק בתשובותיו כගירסה שלפניינו שלא נזכר בה תלמיד חכם, וככלקמן אות י"ח ד"ה ומלבד. וציריך עיון. יש מא נפלה טעות סופר בדבריו שבמגן אבות, ובמוקם כי ת"ח, ציריך להיות כל מי. והיינו טעמא, שמנוע את עצמו מלהשוו דברי תורה:

יד

וציריך לדון גם מצד שבא עניין זה בשם יש אומרים (כدلעיל אות ח' ד"ה וראוי), רמשמע דתנאה קמא דקאמר שבעה וכו', פлаг וסבירא ליה דמי שאינו מיסב בסעודת מצוה לא הווי כמנודנה לשם. וציריך לדעתה במאי פלגי. ולעת עתה נראה לענ"ד לבאר סברת מחלוקתם בשני אופנים:

האחד, דתנאה קמא סבירא ליה דזוקא השבעה אשרמנה אותם, איך לא מימר דכמנודים לשם הם, משום

רטג', הרי עניין זה לא נאמר בסעודת מילה דוקא, אלא בכל סעודת מצוה, וכלשונן הבריתא והמפרשים דלעיל אותן ח'. והנה גדר סעודת מצוה, הוא נושא רחב מאד, ותלו依 בפלוגתא דרבבותה, ואין כאן מקום להאריך בזה. על כל פנים, אפילו סעודה הנחשבת בסעודת מצוה אליבא דכולי עלמא, לא ראיינו שהם נזהרים שלא להזמין אליו את הקרואים, בלבד מסעודת מילה. ותימה מה ראו על כהה, ומה הגיע אליו מהם לחלק בזה:

ולא עוד, אלא שרבים מהם טועים וסבירורים שטעם מנהגם שלא להזמין לסעודה מילה, הוא מפני שלא הביא זכר לטוב בא שמה. וסבירא להו דמשום hei בשאר סעודות מצוה ליתلن בה, לפי שלא אליו אין שם. וטעם זה אין לו הבנה וסבירא. ועוד, שהרי אליו הביא אינו נוכח שם אלא בשעת מצות המילה, אבל בשעת הסעודה כבר איןנו שם. ויש כמה ראיות לכך, אלא שאCMD"ל:

יג

והרשב"ץ במגן אבות על מסכת אבות פרק ג' סוף משנה ד' כתוב

כritisות חלק ובעיני סוף שער הראשון. ואם כן תנא קמא היינו חכמים, ויחיד ורבים ההלכה כרבים. וכן כתוב הרמב"ם בפירוש המשנה ריש פרק י"ד דוגמאות, אהא דתנן התם וזה שבע פעמים לאחר ידו של-מצווע, ויש אומרים על מצחו, זוזל, וש אומרים הוא רבינו נתן, ואין ההלכה כרבי נתן, ע"כ:

ודע דלאו דוקא במשנה אמרין דיש אומרים היינו רבינו נתן, אלא הוא הדין בברייתא. וכן מתבאר מדברי התוספות וכמה רבותה קמאי ובתראי בדוכתי טובא. וראיה לזה מדאיתא התם בהוריות, אסיקו לרבי מאיר אחרים, ולרב נון יש אומרים. וכיון דלשון אחרים, אומרים לא מצינו במשנה אלא בבריתא, הוא הדין ללשון יש אומרים, דבבריתא נמי היינו רבינו נתן:

ובך יש לפרש לשון הרמב"ם בהקדמתו לפירוש המשנה שכותב בזוזל, ופעם רצוי מאיר ורבי נתן לביש רבנן שמעון אבי רבינו הקדוש וכו', והרחיקם רבן שמעון מישיבתו. וכשהיתה>Nama רשות בשם אחד מהן, אם נאמרה שם נאמרה ממש רבי מאיר, היה אומר אחרים אומרים. ואם נאמרה ממש רבי נתן, היה אומר יש אומרים, ע"כ כפי שנדפס בזומניינו. וכל שכן לפि מה שכתב בדף סימני הישנים בלשון רבנים, וכשהיו אומרים ההלכה וכו', יאמרו וכו':

ורבינו תנחים הירושלמי בספר המספיק שער אחרים אומרים, העתיק דברי הרמב"ם כדרכו, בתוספת ביאור

דחמיyi טובא, שהרי בכל שעה ושעה הם במצב ההוא. מה שאין כן מי שאינו מסיב בסעודת מצוה, שאינו אלא לפרקם, ולשעה אחת בלבד, אין לומר דכמנודה לשmins הוא:

וזה שני, לפי דברי הרשב"ץ דמיידי דוקא בתלמיד חכם שאיןו מסיב בסעודת מצוה, כמו בא לעיל ריש אות י"ג. איכא למימר דתנן קמא לא מיירי אלא במילוי דשייכי בכולי אינשי. ואופן זה דחוק קצת, דמלשנא בריתא ויש אומרים, משמע דתנן קמא פlige לגמרי וסביראליה דאך תלמיד חכם שאיןו מסיב בסעודת מצוה אינו כמנודה לשmins:

שזב ראיתי למחרי"ח בגין יהודע שם, שביאר דהא שלא חשב זה תנן קמא, משום דיש לו תירוץ אולי יבאו שם בני אדם שאינם מהוגנים, ועיין בתוספות (הובאו דבריהם לעיל את ח' ד"ה וגירות), ע"כ. ויש לדעת בביאורו זה מכמה צדדים, אלא שאמ"ל:

טו

ולעגין ההלכה, הנה לכוארה הנך יש אומרים, היינו רבינו נתן, וכדאמרין בשלחי הוריות דף י"ג ע"ב דקנסוהו ואסיקו ליה יש אומרים. [דהא הכא לאו מימרא דאמוראי היא, אלא בריתא דתנן, כדמשמע בסוגיא לעיל מינה. וכן מפורש בדברי כמה רבותה]. ולשון סדר תנאים אותן ה' (נדפס בשם הגודלים מערכת ספרים סוף אותן סמ"ך), כל יש אומרים רבינו נתן. וכן הוא במחזור ויטרי סימן תכ"ד, ובספר

ויזל, אחרים אומרים, כי נוי זה נמצא הרבה במקומות שם איש מן החכמים, והוא רבינו מאיר. וכן יאמר יש אומרים, והכוונה היא על רבינו נתן. וזה מפני שאלה השנים התחכונו (רצו) לביש את רבנן [שמעון בן] גמליאל אבי ריבינו הקדוש, ולכן הרוחקים והשミニט את שמו בדבരיהם. וכאשר חיבר רבינו הקדוש את המשנה ומצא דבריהם בשם, כינה אותם בכינויים אשר כינה אותם אביו וכו', ע"כ כפי שננדפס בזמנינו מועתק לשון הקודש. ותימה, הלא במשנה לא מצינו אחרים אומרים:

ואבן מצינו שהוצרכו ליתן טעם למה פסקו הפסיקם בכתמה דוכתי כדעת יש אומרים, כगון הרוב המجيد בפרק כ"א מהלכות שבת דין ל"ג, והרב כספי משנה שם פרק ב' הלכה י"ט, ופרק ג' מהלכות קריית שמע דין י"ז. משמע בדבראי דוכתי אין הלכה כיש אומרים, דברשריך טעם לכך, או כאשרמו בלבד כשייש טעם לכך, בוגרואה בהדייה הלכה כיש אומרים, כगון בשבת דף קמ"ו ע"ב, ומגיליה דף ל"א ע"א, וקידושין דף מ' ע"ב. ויש שהעל הפסיקם להלכה את כל הדעות, משמע דבריא להו דלא פליגי, כగון מה שביאר מראן בבית יוסף אבן העוזר סימן קע"ב. ועיין תוספות יום טוב פרק ה' דאבות משנה ו':

י'

ובמידומה אני שיש מקומות שהעל הפסיקם להלכה דברי יש

ומחר"ש שבי בחמדת ימים פרשת נה דף ל"א ע"ב (ונפללה שם טעות סופר) ופרשת דברים דף תע"ג ע"א כתוב, כל מקום שתמצא במשנה יש אומרים, הוא רבינו נתן. אחרים אומרים, הוא רבינו מאיר, ע"כ. ובמשנה דנקט, לאו דוקא, שהרי כתוב כן על לשון מדרש שהביא, כיינוין שם:

טז

אולם לא בכל מקום דנקטו ויש אומרים, היינו רבינו נתן, דוק ותשכח. וכגון שתראה בתוספות בא בתרא דף ט"ו סוף ע"ב, ודף צ"ג ריש ע"ב. ולשון סדר תנאים ואמוראים ודעומיה דנקטו כל יש אומרים רבינו נתן (כבד לאות ט"ו ד"ה ולענין), יש ליישב שאין למדים מן הכללות ואפלו במקומות שנאמר בו חז"ן, כדאיתא בעירובין דף כ"ז ע"א ובקידושין דף ל"ד ע"א. ועיקר כוונתם שברוב המקומות כך הוא. ואם כן בנדון דין שאין לנו הוכחה דיש אומרים דהכא היינו רבינו נתן, אפשר דברים

אומרים, מבלתי שיהיה טעם לדבר. ובנדון סתם כך לומר דהכי הלכתא. ועיין לעיל סוף אות י"א:

רמצד מה שפתח מהר"י אלנಕואה שמונה הם כמנודין לשמים, אין שום הוכחה לכך או לכך, כי יש הגורסים כך גם בבריתא שבגמרא, כגון ריבינו חננאל. והיינו משום דחשיב תנא קמא תפילין בתרתוי, תפילין בראשו ותפילין בזרועו, וכמו שתכתב בהגתה השק שלמה בשולי פירוש ריבינו חננאל שם. ואף ריבינו חננאל גרים מי שאין לוشب תפילין, דמשמע חדח הוא. צרך לומר דמני של-יד לחוד ושל-ראש לחוד, וכפי הගירסה שבגמרא. אי נמי קיצר לשון הבריתא:

שׁוֹב ואיתוי שם במנורת המאור בפרק עשריו דף ל"ו שהעתיק בגירסת שלפנינו, אלא דריש שמונה וכו'. והוא לך לשונו, גרסין במסכת פסחים בפרק עברי פסחים, תנן רבנן, שמונה הם כמנודים לשמים, מי שאין לו אשה, מי שאין לו בניים,ומי שיש לו בניים ואינו מגדלן לתלמיד תורה,ומי שאין לו תפילין בראשו,ומי שאין לו בזרועו, וציצית בגבשו, ומזווה בפתחו, והמנע מנעלים מרגליו. ויש אומרים, מי שאיןו מיסב בחכורה של-מצוה, ע"כ. וממן המניין, וכן מדריגיס בפרוטרוט, מי שאין לו תפילין בראשו,ומי שאין לו בזרועו, מוכח דתרתי נינהו:

ובחלבות גדולות (הלכות סופרים, אמצע סימן ע"ה) כתוב, שמונה כמנודים לשמים וכו',ומי שאיןו

דיין נמי, רמ"א וכמה רבוთא העלו כן להלכה, אף כי בא בלשון יש אומרים. וכמה רבוთא קמאי הביאו ברייתה זו כצורתה, ולא השמיטו דברי יש אומרים: **וראייתי** כתוב בכמה ספרים, בשם מהר"ם טיטלבומים בעל ישmach משה בהגותתו על שולחן ערוך שם, שתמה על רמ"א הלא הלכה כתנא קמא. ותירץ דלקך דקדק רמ"א לכתחם כמנודה לשמים [בכוא"ף הדמיון], ר"ל דאך שלא קיימהلن הци, מכל מקום לכתחילה אין נכון לעשות כן, כיוון לדעתם וביתן הוי מנודה לשמים, עכ"ד:

ולפי מה שנתבאר, קושיתו מעיקרה ליתה. וגם תירוץ לא יתרכן, שהרי רמ"א עצמו בדרכיו משה שם אות י"ב, כתוב בזה"ל, אמרין בפרק ערבי פסחים דמי שאיןו אוכל בסעודת מצוה הוי כמנודה לשמים, יעוז". הרי בהדייא שכך הייתה גירסתו בדברי יש אומרים (ועיין לעיל אות ט' ד"ה ובפרט), ונמצא שפסק בדבריהם לגמרי:

יה

ומהדר"י אלנוקואה במנורת המאור שלו פרק שני שער שני דף ת"ט, כשהעהלה ברייתה זו בשם גمرا פרק עברי פסחים, הביא את העניין האחרון בסתום, דהיינו לא בשם יש אומרים, והשמיט המונע מנעלים מרגליו, יעוז". ויש לעיין אם כך הייתה גירסתו בגמרא, או שסבירו

מניח תפילין בראשו וציצית בגדשו ומזוזה במנין. ולדבריו היה אפשר להעמיד את התירוץ שכתחתי לעיל בסמוך ד"ה ולענין. אלא דעתו ר' דבורי תמהין, דהא בשאר בריותות דהתקם, גם לגירוש רבינו חנן אל, לא נכללו דברי יש אומרים בכל המניין. וכן הוא בשאר דוכתי, כגון בברכות דף מג ע"ב, ועיורובין דף מא ע"ב, ופסחים דף מ"ט ע"ב, ויומה דף כי ע"ב, וביצה דף כ"ה ע"ב, ובבא מציעא דף ק"ז ע"ב:

וטעם המונים תפילין בתורתינו, נראה פשוט דהינו משומש דשתי מצוות הן, כמבואר בשלחן עורך אורח חיים ריש סימן צ"ו. והמנונים אותן אחד, סבירא להו דתנא אורחא דמליטה נקט. דהא מיריב בפשעה (בדלעיל אותן י"ד"ה ולפיכך), ומסתמא מי שאינו מניח תפילין, את שתיהן אינו מניח. ואין הכינמי, מי שמניח אחת ואינו מניח את השנית, גם כן נחשב מנודה לשמים. ועיין לעיל אותן י"ד"ה שוב. ועיין עוד לקמן אותן י"ט ד"ה ואל: **רביון** שנושא זה כלליו הוא, וסובל אריקות אמרים, רוחב מקורים, ועומק הרהורים, לבורר ולהחליט כמוון הלכתא כל היכא דאמרין ויש אומרים, על כן לא ראוי צורך להאריך עוד בזה כאן, מה גם שכבר נתבאר מנהגינו אף אליבא דיש אומרים, בDALULIM אותן ט': **ומלבך** כל זאת, יש לעיר כי עניין זה אינו בגדר דין והלכה, ועל כן לא העלהו גדיי הפסיקים עמודי ההוראה. [כדרך שלא העלו עוד עניינים רבים הדומים לזה, ועמדתי על כך במקום

מניח תפילין בראשו וציצית בגדשו ומזוזה בפתחו וכיו', ע"כ. ובתשובות הרשב"ץ חלק א' שלhei סימן קמ"ד, שמונה הם כמנודים לשמים וכו',ומי שאין לו תפילין בראשו ומזוזה בפתחו וכיו', ע"כ. ונראה שבטעות נשמטה בדברי שניהם, תיבת ובזרועו. אי נמי תיבות ותפילין בזרועו, וכי שהגיה הרא"ש טרובי בהלכות גדולות שם. ובדברי הרשב"ץ נשמו גם תיבות וציצית בגדשו:

ולעגין תפילין, אפשר היה לומר שאין בדבריהם שום השמטה. דaicא למייר לפום הר' גירסא, דסבירא להו לדוקא מי שאין לו תפילין בראשו הוי כמנודה לשמים, לפי שחסرون ניכר. מה אין כן אם אין לו תפילין בזרועו, וחסرون ניכר, איןו בכלל זה. והו דומיא דעת נסחאות של-פרק רביון הקדוש, שלא נזכר בהן תפילין בזרועו, כדלקמן אותן י"ט ד"ה ובמהדורא, וד"ה שוב. LOLIA שגירסת בעל הלכות גדולות והרבש"ץ, שמונה כמנודים לשמים, ואם כן על כרחין חדא מנייהו מי שאין לו תפילין בזרועו, וכDALULIM ד"ה ומצד. ועיין לקמן אותן י"ט סוף ד"ה הרוי, וד"ה ומה:

ובשווות משנה הלכות חלק ט"ז סימן ק"ג ד"ה ואדרבה, כתוב על דברי חזק שלמה (dalulim ד"ה ומצד) וז"ל, ושגגה היא. אלא דחשב הייש אומרים נמי, והם שמונה, יעוז. ולידיה נמצא לכואורה שהמסדר ברייתא זו, סבירא ליה כייש אומרים, כי על כן כלל דבריהם

לו אשה,ומי שאין לו בניים,ומי שיש לו בניים ואינו מלמדן תורה,ומי שאיןו מיסב בחברותה של-מצוה,ואף מי שאיןו רגיל בבית הכנסת,והאוכל بلا נטילת ידיים,
ע"כ:

הרי שהעלו בסתרם מי שאיןו מיסב בחברותה מצוה, ולא בלשון יש אומרים. ברם קושטא קאי, שהנוסחאות הללו מושבות הן. בנוסחא הראשונה, פתח בשבועה, וגם כלל זאת בכבא דשבועה, ומהנה שמוונה. ובנוסחא השניה, פתח בשמוונה, וגם כלל זאת בכבא דشمוננה, ומהנה עשרה. והגם שלפניהם הנוספים נקט לשון ואף, לא הועיל בהן כלום, דסוף סוף עשרה הם. אך מה שנשמט בנוסחא זו תפילין בזורעו, יש לישוב כדלקמן ד"ה ומה:

אולם ידוע כי לבריתא זו (פרק רביינו הקדוש) יש כמה וכמה העתקים, בנוסחאות שונות ובשמות שונים, כנזדר בכמה ספרים, כגון בספר רב פעלים להר"א בן הגר"א ערך מעשה תורה דף מ"ד, וכבהערה ב' שם, ובמכווא למהדורא שבגנדי ירושלם, יעוז". ובענין זה עצמו, נראה לפום רהטא כי בכלל יתר העתקים לא נזכר כלל מי שאיןו מיסב בחברות מצוה:
ובדי שלא אරיך, אביא בקצחה מקצת מיתר העתקים, מן הבא בידי לעת עתה. בכלל בו סימן קי"ח הובאה בריתא זו בשם מעשה תורה, והנוסחא שם, שבעה הם מנודים לשם, מי שאין לו מזווה בביתו,ומי שאין לו ציצית בגדיו,ומי שאין לו תפילין בראשו ובזרעו,ומי שאיןו מתעסק במצוה,ומי שאין לו אשה,

אחר. וזהו שכתב הרשב"ץ בתשובותיו חלק א' שלחי סימן קמ"ד זוזל, אם רצה החכם למנוע עצמו מכל סעודה שבועלם ואפילו של-מצוה, אינה שבח לו כל כך, שהרי אמרו בפרק ערבי פסחים שモנה הם מנודים לשמים וכו' ויש אומרים אף מי שאיןו מיסב בחברותה של-מצוה וכו', יעוז". הרי דנקט אינה שבח לו כל כך, דמשמע לדלאו איסורה הוא. אך שמא ייל דהינו מצד שלא נאמר עניין זה אלא בלשון יש אומרים:

ויתכן שענין זה הוא בכלל המחלוקת שלא שיק למיimer בהו הלכתא, עיין דרך החיים למורה הגאון מהר"ח כסאר פרק י"ז, ואcum"ל:

יט

ריש לערך כי בפרק רביינו הקדוש, בכא דשבעה אותן כ"ד, הובא העניין בזה"ל, שבעה כמנודין לשמים, אלו הן, מי שאין לו אשה, יש לו אשה ואין לו בניים,ומי שיש לו בניים ואינו מלמדן תורה,ומי שאין לו תפילין בראשו ולא בזרוע, ומגעל ברגליו, וציצית בגדיו, ומזווה בפתחו,ומי שאיןו מיסב בחברות מצוה, ע"כ כפי שנדרפס בגנדי ירושלם חלק ב', דף קכ"ט:

ובמהדורא אחרית (לבוב, ה'תרכ"ז) הובא עניין זה בכבא דشمונה בזה"ל, שМОנה כמנודין לשמים, מי שאין לו תפילין בראשו,ומי שאין לו ציצית בגדיו,ומי שאין לו מזווה בפתחו,ומי שאין לו מגעלים ברגליו,ומי שאין

וזיל, שבעה כמנודין לשמים, מי שאין לו אשה, ומיש שיז לו אשה ואין לו בנימ, ומיש שיז לו בנימ ואינו מלמדן תורה, ומיש אין לו תפילין בראשו, וציצית בבגדיו, ומזוזה בפתחו, ומגעל ברגלו. ויש אומרים אף מי שאיןו מיסב בחכורת מצوها, ע"כ. ונוסחא זו עצמה, נדפסהשוב באוצר מדרשים חלק ב' מדרך תק"ה ע"ב. ונדון דידן הוא שם בדף תק"ג ע"א:
ונוסחה זו נראית אמיתי, משלושה טעמים. האחד, זו היא הנוסחא המיוושבת והمبוארת יותר מאשר כל הנוסחות של-פרק רביינו הקדוש. השני, נוסחא זו היא היותר קרובה לנוסחת הברייתא שבגמרא. והשלישי, הנוסחא הזאת הרי היא מורשת אבותינו ורבותינו: חכמי תימן, דיאנהו דוקנאי טובא כיודע:
ומזה שלא נזכר בנוסחא זו תפילין בזרעו, אין הכרח לומר שהחסרון הוא מחמת טעות המעתיק, כמו שמכורחים אנו לומר לפי נוסחת הלכות גדולות והרשב"ץ, כדלעיל אותה י"ח ד"ה ולענין. דשאני איננו דgesyi שמונה כמנודין לשמים, ועל כרחין חדא מניינו מי שאין לו תפילין בזרעו, וכמו שביארנו שם. אבל לנוסחת כתיבת יד תימן, כיון שהגירסתה בה שבעה כמנודין לשמים, שפיר אכן למייר שלא מני אלא תפילין שבראשו ולא שבזרעו, מטעם שביארנו שם. ובנוסחת מדרש הביאור (פרשת ויצא דף קס"ד) שהיא קרובה לנוסחא זו, הגירסתה ותפילין בראשו ובזרעו:
וממצויים עוד העתקים אחרים של-פרק רביינו הקדוש שהובאו מתימן,

ומי שאין לו בנימ, ומיש שיז לו בנימ ואינו מגדלן לתלמוד תורה, ע"כ:

ובשלדי ספר ראשית חכמה הובאה ברייתא זו בשם חופה אליהו, והנוסחא שם, שבעה כמנודין לשמים, מי שאין לו תפילין בראשו ובזרעו, וציצית בבגדיו ומזוזה בפתחו ומגעל ברגלו, ומיש שאין לו אשה, ומיש שאין לו בנימ, ומיש שיז לו בנימ ואינו מלמדן תלמוד תורה, ומיש שאיןו רץ לדבר מצואה, ומיש שאיןו רגיל בבית הכנסת, ומיש שאוכל בלא נטילת ידיים, ע"כ:

ואל תחתה על שבפרטן אתה מוצא יותר משבעה. דהיינו למימר דמי שאין לו תפילין בראשו ובזרעו, וציצית בבגדיו, ומזוזה בפתחו, ומגעל ברגלו, חשיב להו חדא, דמשום הכל לא נקט תיבת מי אלא בתחילתם. אך צריך טעם מדוע לא מהנה כל אחד בפני עצמו. ועיין לעיל אותן י"ח ד"ה וטעם:

ובין שבכל יתר העתקים לא נזכר מי שאינו מיסב בחכורת מצואה, נראה לכוארה שזו היא הנוסחא הנכונה של פרקי רביינו הקדוש. ובר מן דין, אין לנו אלא נוסחת הברייתא שהובאה בגמרא, אך שנזכר בה מי שאינו מיסב בחכורת מצואה, הא מיתי לה בלשון יש אומרים. ופירוש:

שrob הגעה לידי נוסחא אחרת של-פרק רביינו הקדוש, שנדפסה בספר הליקוטים (חלק ג' מדרך ל"ג ואילך) על פי ספר כתיבת יד ישן מתימן. ונדון דידן הוא שם בפרק השבעה (דף פ' אות ט"ו)

וחשיב לי בכתב ידו הקדושה, בקצרה כדרכו, בזה הלשון, ליתיה מנהג זה, ואין לנו עסק בו, עכ"ל. הרי שכל כך פשוט הדבר בעיני, עד שלא ראה צורך להתעסק בזה ולאEAR מנהגינו. אבל אני העניר וראיתי להאריך בזה ולהוכיח צדקתו מנהגינו, מאחר שרבים מבני קהילותינו נשכחים לפি תום אחורי מנהג אחרים, ולא עוד אלא שתמהם על מנהגינו הנכון:

ושוב האיר וזרח ספר שו"ת עולת יצחק חלק א' ל'מו"ר הגאון מהר"י רצאבי שליט"א, וראיתי שם בסימן ק"ע אותן ב' שעמד על זה. והוא לך לשונו בקיצור, לפי המבואר במקור הדין שהוא בתוספות וכו', הוא הדין לסעודה נישואין בת"ח וכו', ובזה אין מקפידין גם האשכנזים. ואצלינו גם במילה מזמין, וסימני מה שאמר המשורר וכו' הזמינים לראות ברית מילה. גם מצאתי בספר או רורה למהריק"א ריש פרשת שמוט, שככל הפסוק ראשית חיבור על המילה. וחיבור בני ישראל, ראשית תיבות שלחן כך, בסכין נאה ימול, יזמין שכינוי ריעיו אווהבי למליה. ולפי מה שכתב בספר בית יחזקאל חלק ב' דף (ש"ס) [שם"ט] בשם שו"ת הרש"ג שזה דוקא שאם לא ילכו לא יהיה מניין, מיושב גם מנהגינו. ועיין עוד לmahri"z בעז חיים סדר הנהגה ערב שבת אותן י"ב. ובספר כורת הברית דף ק"י ע"א הביא תמייהה על רמ"א, שהתוספות כתבו כן לפרש דברי הייש אומרים שבגמרא, אבל קיימת לנו בהוריות דף י"ג ע"ב דיש אומרים היינו רבינו נתן, ותנאי

אלא שעדיין לא הגיעו לידי כדי שאוכל לעמוד על דקדוק הנוסחה ואmittothה. ואחד מקדמוני חיבר פירוש על פרקים אלה, בןזכר בדברי מהר"ז בחלק הדקדוק פרשת בשלח על פסוק (שמות טז, ל) וישבתו העם ביום השבעי. ועיין למ"ר הגאון מהר"י רצאבי שליט"א בكونטריס שם הגדולים לחכמי תימן הנודפס בספר נר יאיר דף קפ"ז ע"א:

על כל פנים, אליבא דנוסחה זו הבאה מתימן, שהיה קרובה לנוסחת הברייתא שבגמרא, שוב יש לנו לומר הכל המבוادر לעיל מאות ט' ואילך, אליבא דנוסחת הברייתא שבגמרא:

ב

והבאתי שאלה זו לפני מורי הרב הגדול מופת הדור מהר"ר חיים כסאר (שליט"א) זצוק"ל. וזה לשון השאלה, מיום ה' בשבט ה'תשמ"ה בירצ"ו. על מה שראיתי בקהילות האשכנזים והספרדים י"ז, שמקפידין לא להזמין הקרואים לסעודה המילה, רק מודיעים להם שהAMILה התקיים ביום פלוני במקום פלוני, ומילא מבינים וabeiים. וטעם, כי אם יזמין אותם בפירוש, חיישין שמא לא יבואו, ונמצא שהם בכלל מה שכתבו הפוסקים ז"ל שמי שאנו נהנה מסעודת מילה הרי זה כמנודה לשמים, כמו שכתב רמ"א ז"ל בהלכות מילה. והנה בקהילות התימנים לא נשמע דבר זה, וכולם נהוגין להזמין הקרואים בפירוש שיוכאו למילה, ולא חיישי למידי. יורינו המורה למי שומעין בזה:

בא

עיקרי הדברים דלעיל כתבתי בבחורותי, וכעת בחודש תשרי ה'תשע"ב ב'שכ"ג הרחבותיהם, באופן כי פנים חדשות באו לבן. וגם יצאתו לחפש בספריה האחרונית ורבני זמינו, לראותה העמדתו דברי-aosרים. ומצאתו שרבים מהם על עיקר מנהג זה שלא להזמין לטעודת המילה. וש מהם שהזקנו מנהגם שלא להזמין. ויש שתמהו על עצם בזה, מודיעין אין נזהרים בכך אלא בטעודת מילה ולא בטעודת חתן, ויש שכתבו כי אמן לצורך זה להזכיר גם בסטעודת חתן. ויש שעמדו על פרטיים שעמדתי בהם לעיל, ויש שהרוחיבו הביאור בהם:

ואצין חלק מן הספרים, לפי סדר ארגון. ابن ישראאל חלק ב' (ה'תרוח"ץ) טעודת ברית מילה דף י' אות י"ז [ובכלל דבריו כתוב, כי בעת שהשמש היה מכוון בבית הכנסת שבבעל הבית מזמין לטעודה, היה רב גדול וצדיק אחד מכניס אצבע אל האוזן למען לא ישמע, יעוז]. משמע שבזמן ובמקום היה המנהג פשוט להזמין, והוא היה מרבני הונגריה. ועיין לעיל אותן ג'. שוו"ת ابن פנה סימן קכ"א. שוו"ת אגרות משה אורח חיים חלק ב' סימן צ"ה [ובכלל דבריו כתוב, שלטעודת מילה מהדרין הרבה שלא לקרוא יעוז, משמע שלא כולם נהגו כך, ועיין לעיל אותן ג']. קובץ אהלי שם, שבת תשנ"א, דף ל"א. אמרה דכיא פרשת לך לך דף ל' אות ב' [שם תמה מודיעין חוששין למה שהובא בפתחי תשובה, ומוכחה שבזמן ובמקום היה המנהג

קמא ורבי נתן הלכה כתנא קמא שהוא רבים וכו', ועיין שם עוד. ועיין עוד כף החאים סימן תר"מ ס"ק נ"ו, ובספר הברית על הלכות מילה דף שכ"ט ע"א, וב敖וצר הברית דף קס"ג, עכ"ל:

זהנית ידו שנייה בספרו שלחן ערוץ המוקוצר חלק יורה דעה הלכות ברית מילה סימן קנ"ט סעיף י"ג ז"ל, מי שהזמין אותו לטעודת ברית מילה ויודע שיש שם אנשים מהוגנים, יש אומרים בשם היבר גם הוא לכלת, אבל מנהגינו שאין מקפידים. וכך נוהגים בקהילותינו להזמין למילה, עכ"ל. ובענייני יצחק שם אותן נ"ז, הובאה בשמי תשובה מהר"ח כסאר הנזכרת לעיל ד"ה והшиб. [יש שם שינוי קל בלשון, כי באותה שעה לא הייתה התשובה לפניהם, וכתבתה מזכרון]:

וחלק מן העניינים שהזכיר בעולות יצחק, כבר הרחבותיהם בהם לעיל, ולא ראייתי צורך לפרטם. והרמז שכתוב בשם אויר תורה, הובא גם בספר אהבת עולם להר"ר דוד יוסף פרחי (ירושלם, התרס"ג) דף קט"ו ע"ב בשם אחד מערי תימן. ובkeit שינויים בספר עלות שלמה מהר"ש בדיחי בתחילת פרשת שמות דף קס"ט, יעוז שם ובהערותי שם אותן א'. וכן בספר מהMRI שמים למאהר"י קורייני שם דף רנ"א ע"א בשם הרשונים. ובספר הולך תמים דף צ"ג למאהר"ר אברהם ב"ר ישעה הדין בשם כתיבת יד. ובספר נשמת חיים לר"ח הכהן אלחדד דף קל"ג. ובספר עלי דשא דף י"ב פרשת שמות בשם אהיל יוסף. ובספר זאת בריתו להר"י שרעבי ד' בשם ליקוטים, ועוד:

פשט ועיוון פסחים דף קי"ג ע"ב סימן תתרס"ג. שו"ת שבט הלווי חלק ח' סימן ר"ז אות ב'. שופריה דיוסוף הולכות מילה דף ק"ב אות ב'. שלום אהלך פרק כ"ה דף רל"א. שלוחן המבוואר יורה דעתה סימן רס"ה מאות נ"ח ואילך. שו"ת שמח לבני (למהר"ש חיררי) סימן י"ח. שער ראובן (כמיל, ירושלים ה'תשס"ח) סימן ל"ו אות כ"ב. שרביט הזהב החדש סימן י"ג אות י"א דף קי"ב ע"א. קובץ תודת הנישואין דף קכ"ט. תפארת הבריאות פרק ח' סעיפים ה' ו' ז':

ובדברי רוכם כולם ישנים פרטיהם הציגים בירור או עיון, ולא ראיתי צורך לדון בהם, גם כshedekdu דקדוקים רחוקים, ונימקו נימוקים דחוקים. כי כבר ביארנו דمعنى קרא כל מהנוגם אין לו יסוד. ולפומם רהטה נראה כי מתוך מה שכתבתי, ימצא המעניין מה שיש להסביר על רבים מדבריהם:

העללה מכל האמור, כי רשיי כל בעל סעודת מצוה ובכלל זה סעודת מילה, להזמין את כל הקרואים בפיירוש, ואין לו לחוש למידי אפלו מצד חומרא. ואדרבה, טוב להזמין את כולם בפיירוש.ומי שהוזמן, רשאי שלא לילך. וכן הוא מהנוגנו פשוט. וכבר כתוב רבינו הרמב"ם בפרק י' מהלכות שמיטה ויובל דין ו' גבי מנין שנות השמיטה, שהקבלה והמעשה عمודים גדולים בהוראה, ובהן ראוי להתלוות יעוז'ש, כל שכן בנדון דין:

פשוט להזמין, והוא היה מרבני הונגריה. ועיין לעיל אותן ג' ובהערה שם. בירורי חיים חלק ג' סימן כ"ז אות ב' דף תה"צ. בית יחזקאל הלכות דעות דף שמ"ח ודף שמ"ט. בתורתו יהגה חלק ב' פרק י' סעיף ב' דף רס"ה. שו"ת דברי יצחק יורה דעתה סימן קס"ג. שו"ת דברי משה (הלברטאטם) סימן פ'. שו"ת דברי שלום (קרוייז) חלק ג' סימן קצ"ב. הגינוי הפרשנה פרשת לך לך דף קל"ב. המאור שנה י"א חוברת ד' (שבט תש"ך) דף י"ג סוף ע"ב [שם עורר על קצת רבענים שמוזמנים לסייעת המילה]. הרוי שאיפלו בדור שלפנינו, עדין לא היה המנהג פשוט אצלם. ועיין לעיל אותן ג'. ואין לנו מכשול חלק א' דף ק"ד, וחלק ז' דף פ"ב. חזושי ורביה יהודה ורוחיה (הלווי סgal) דף קי"ט. שו"ת חלקת יעקב אורח חיים סימן כ"ד. חזוקי חמד סוכה דף קס"א, וסנהדרין דף קכ"ח. שו"ת יביע אומר חלק ד' יורה דעתה סימן י"ט.יפה לבן חלק ג' יורה דעתה סימן רס"ה ס"ק כ"א וס"ק כ"ב, וחלק ה' שם ס"ק י"ח וס"ק י"ט, וחלק ט' שם ס"ק ד'. כורת הברית סימן רס"ה בנחל כרית ס"ק ס"ז. שו"ת להורות נתן חלק ז' סימן ע"ו, וחלק ט"ו סימן ס"ה. מבית לוי יורה דעתה (סיגון תשס"ח) דף קכ"ח הערכה ז'. שו"ת מעשה נסים (הכהן) חלק ב' סימן רנ"ח. שו"ת משיב דבר סימן קכ"ז. משפט כתוב למהר"י זיתון יורה דעתה סימן כ"ז. נחלה לישראל פרק ל'. עיונים וציוונים פסחים דף קי"ד ע"א סימן ק"ד. פרי תمرים קובץ כ' (ニיסן תשמ"ה) סימן תכ"ג דף כ"ד.